

JORGE LUIS BORGES • **Düŕsel Varlıklar Kitabı**

El libro de los seres imaginarios (1967)

© 1995, Maria Kodama

Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

© Önsöz: 2013, James Woodall, new introduction

The Man in the Mirror of the Book. A Life of Jorge Luis Borges

Önsözün hakları Aitken Alexander Associates'ten alınmıştır.

İletişim Yayınları 2126 • İletişim Klasikleri 82

ISBN-13: 978-975-05-1723-5

© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2015, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Barış Özkul, Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Hieronymus Bosch,

“Dünyevi Zevkler Bahçesi” (Madrid), detay

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayla Karadağ

BASKI ve CLT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JORGE LUIS BORGES
MARGARITA GUERRERO ile birlikte

Düffel Varlıklar Kitabı

El libro de los seres imaginarios

The Book of Imaginary Beings

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN *Celâl Üster*

JAMES WOODALL'UN ÖNSÖZÜYLE

JORGE FRANCISCO ISIDORO LUIS BORGES 24 Ağustos 1899'da bütün malvarlığını kaybetmiş, İngiliz asıllı bir ailenin ilk çocuğu olarak Buenos Aires'te doğdu. Babasının edebiyata olan düşkünlüğü, Borges'in çocukluğundan itibaren edebiyata yönelmesine sebep oldu. Küçük yaşta İngilizceyi öğrendi. 1914'te babasının göz ameliyatı sebebiyle ailesiyle yurtdışına çıktı ve Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle, savaş yıllarını yurtdışında geçirmek zorunda kaldı. Cenevre'de Calvin Koleji'ne devam eden Borges burada Almanca, Fransızca ve Latince öğrendi. Bu dönemde sembolizmden etkilendi. 1921'de Buenos Aires'e geri dönen Borges iki yıl sonra ilk kitabını yayımladı. 1931'den itibaren Arjantin'in en önemli edebiyat dergisi *Sur*'da düzenli olarak yazmaya başladı. 1937'de geçimini sağlayabilmek için bir halk kütüphanesinde çalışmaya başladı. İkinci Dünya Savaşı sırasında iktidardaki Juan Perón'a muhalif duruşu sebebiyle kütüphanedeki işinden uzaklaştırıldı. 1946-1955 yılları arasında para kazanmak için ders vermeye ve yazmaya ağırlık verdi. Düzyazıyla şiiri birleştiren kendine özgü yazım tarzında çok sayıda eser verdi. Juan Perón devrildiğinde Buenos Aires Kütüphanesi'ne müdür oldu. Borges, 1955'te aileden gelen kalıtsal rahatsızlığından dolayı görme yetisini tümüyle kaybetti. Yapıtlarının yazımını annesi, sekreterleri ve arkadaşları devraldığı için uzun metinlerden ziyade kısa öykü ve şiire yöneldi. 1961'de Samuel Beckett'le paylaştığı Formentor Edebiyat Ödülü, Avrupa'da ün kazanmasını sağladı. Şiir, kısa öykü ve denemelerden oluşan eserleri dünya çapında yayımlandı. Borges fantastik öğeleri ağır basan kendine özgü tarzıyla, 20. yüzyılın önemli edebiyatçıları etkilendi. 14 Haziran 1986'da hayatını kaybetti. İletişim Yayınları tarafından yayımlanan kitapları: *Ficciones* (1998), *Alef* (1998), *Brodie Raporu* (1999), *Alçaklığın Evrensel Tarihi* (1999), *Kum Kitabı* (1999), *Yedi Gece* (1999), *Dantevari Denemeler / Shakespeare'in Belleği* (1999), *Sonsuz Gül* (2002), *Evaristo Carriego* (2002), *Oteki Soruşturmalar* (2005), *Şifre* (2009), *Yaratılan* (2011), *Atlas* (2012), *Tartışmalar* (2014), *Düşsel Varlıklar Kitabı* (2015).

İÇİNDEKİLER

KRONOLOJİ	9
ÖNSÖZ / JAMES WOODALL	31
ÖNSÖZ	47
1967 BASIMINA ÖNSÖZ	49
1957 BASIMINA ÖNSÖZ	51
A BAO A QU	55
ABTU İLE ANET	57
ADAMOTU	58
AKHERON CANAVARI	61
ALTI BACAKLI ANTILOPLAR	63
AMPHİSBAENA	64
ANNAM KAPLANLARI	66
ATEŞ KRAL İLE KÜHEYLANI	68
AY TAVŞANI	70
AYNALAR FAUNASI	72
BAHAMUT	74
BALDANDERS	76
BANSHEE	78

BAROMETZ.....	79
BASILIKOS.....	81
BATI'DA EJDERHA.....	84
BAYAN JANE LEAD'IN 1694'TE LONDRA'DA NELER ÖĞRENDİĞİ, NELER GÖRDÜĞÜ VE NELERLE KARŞILAŞTIĞINA İLİŞKİN BİR ANLATI DENEMESİ.....	87
BEHEMOT.....	89
BİRLEŞİK DEVLETLER FAUNASI.....	91
BROWNIE'LER.....	93
BUDA'NIN DOĞUMUNU ÖNCEDEN BİLEN FİL.....	94
BURAK.....	95
C. S. LEWIS'İN DÜŞLEDİĞİ BİR HAYVAN.....	97
C. S. LEWIS'İN DÜŞLEDİĞİ BİR YARATIK.....	100
CHESHIRE KEDISI VE KILKENNY KEDİLERİ.....	102
ÇİNLER.....	103
ÇİN FAUNASI.....	106
CROCOTTA VE LEUCROCOTTA.....	108
ÇİN EJDERİ.....	110
ÇİN TEKBOYNUZU.....	112
ÇİN TILKISI.....	115
ÇİN ZÜMRÜDÜANKASI.....	117
DENİZ ATI.....	119
DOĞU EJDERİ.....	121
ELF'LER.....	123
ELO'FLAR VE MORLOCK'LAR.....	124
FASTITOCALON.....	125
GARUDA.....	127
GNOME'LER.....	129
GOLEM.....	130
GÖKÇE GEYİK.....	133
GÖKÇE HOROZ.....	134
GRIFFON.....	135

HANIEL, KAFZIEL, AZRIEL VE ANIEL.....	137
HARPYA'LAR.....	140
HEYOHA, GÖKGÜRÜLTÜSÜ TANRISI.....	142
HİPPOGRIF.....	143
HOÇIGAN.....	145
HUMBABA.....	146
ISIL VARLIKLAR.....	148
İKHTHYOKENTAUR'LAR.....	150
İKİ DOĞAÜSTÜ VARLIK.....	151
KAFKA'NIN DÜŞLEDİĞİ BİR HAYVAN.....	153
KAMI.....	155
KAPLUMBAĞALARIN ANASI.....	157
KARBONKÜL.....	159
KATOBLEPAS.....	161
KENTAUR'LAR.....	163
KERBEROS.....	166
KHİMAİRA.....	168
KRAKEN.....	170
KRONOS YA DA HERAKLES.....	172
KUJATA.....	174
KÜRE BIÇIMLI HAYVANLAR.....	175
LA FERTÉ-BERNARD'IN KILLI HAYVANI.....	177
LAMED VAVNİKLER.....	179
LAMIA'LAR.....	180
LAUDATORES TEMPORIS ACTI.....	182
LEMUR'LAR.....	184
LERNALI HYDRA.....	185
LILIT.....	187
LİVYATAN'IN DÖLÜ.....	189
MANTIKHORA.....	191
MERMECOLİON.....	193
MINOTAUROS.....	195
MÜREKKEP HOKKASI MAYMUNU.....	197

NAGA'LAR.....	198
NASNAS.....	200
NORN'LAR.....	201
NYMPHA'LAR.....	203
ODRADEK.....	205
ÖLÜYİYEN.....	208
PANTER.....	210
PELİKAN.....	212
PERİLER.....	214
PERYTON.....	216
PIGMELER.....	219
POE'NUN DÜŞLEDİĞİ HAYVAN.....	220
REMORA.....	222
RUH.....	224
SATYR'LER.....	226
SEİREN'LER.....	228
SEKİZ ÇATAL DİLLİ YILAN.....	231
SEMENDER.....	233
SFENKS.....	237
SİMURG.....	239
SKYLLA.....	241
SQUONK (Lacrimacorpus dissolvens).....	243
SWEDENBORG'UN MELEKLERİ.....	245
SWEDENBORG'UN ŞEYTANLARI.....	247
SYLPHLER.....	248
ŞİLİ FAUNASI.....	249
TALOS.....	253
TAOTIE.....	255
TEK GÖZLÜ VARLIKLAR.....	256
TEKBOYNUZ.....	259
TİPKİ.....	262
TROLL'LAR.....	264

UROBOROS	266
ÜÇ BACAĞLI EŞEK	268
VALKYRIE'LER	270
YAĞMUR KUŞU	272
YAHUDİLERİN İBLİSLERİ	273
YERDÜZLEYEN	274
YOUWARKEE	275
YÜZKAFA	276
ZARATAN	278
ZİNCİR KOŞUMLU DIŞI DOMUZ VE ARJANTİN'İN BAŞKA HAYVANLARI	281
ZÜMRÜDÜANKA	283
TEŞEKKÜR	287

A BAO A QU

Yeryüzünün en güzel görünümünü seyretmek isterseniz, Çittor'daki Utku Kulesi'nin tepesine tırmanmanız gerekir. Oradan, o değirmi balkondan bakıldığında, ufuk çepeçevre gözler önüne serilir. Balkona sarmal bir merdivenden çıkarılır, ama o merdiveni tırmanmayı ancak söyleneceye inanmayanlar göze alabilir. Masal bu ya:

Utku Kulesi'nin merdivenlerinde en eski zamanlardan beri insan ruhunun en ince ayırtılarına duyarlı, A Bao A Qu diye bilinen bir varlık yaşarmış. Bu varlık çoğu zaman merdivenlerin ilk basamağında uykuya yatarmış; ne ki, biri oraya yaklaşmayagörsün, yaratığın içinde gizli bir yaşam canlanıverir, bir yerlerinde derunî bir ışık ışıyiverirmiş. Bir yandan da, gövdesi ve handiyse yarı saydam derisi kıpırdanmaya başlarmış. Ama A Bao A Qu ancak biri sarmal merdiveni tırmanmaya başladığı zaman kendine gelir, hacıların kuşaklar boyunca aşındırdığı yilankavi basamakların dışına tutunarak ziyaretçinin ardına takılırmış. Yaratığın rengi her basamakta biraz daha koyulaşır, şekli şemali iyiden iyiye belirir, gövdesinden saçılan mavimtırak ışık biraz daha parlak-

laşırımı. Ama son biçimine, ancak en yukarıdaki basamakta, tırmanan kişi Nirvana'ya ermiş ve artık gölgesi düşmeyen birine dönüştüğünde bürünürmüş. Yoksa, A Bao A Qu, son basamağa varmadan inme inmişçesine duraksayıp kalır, gövdesi bütünlüğe erişmez, maviliği gittikçe solgunlaşır, ışığı gitgide titrekleşirmiş. Yaratık, bütünlüğe eremeyince acı çeker, ipekli kumaş hıştırtısını andıran, duyulur duyulmaz bir sesle inermiş. A Bao A Qu'nun ömrü kısaymış; gezgin merdivenlerden iner inmez, o da ilk basamaklara kadar döne döne yuvarlanır, oracıkta bitkin ve eciş bücüş, bir sonraki ziyaretçiyi beklermiş. Derler ki, dokunaçları ancak merdivenin ortasına vardığında görünürmüş. Yine derler ki, tüm gövdesiyle görebilirmiş ve gövdesi dokunulduğunda şeftali kabuğu gibiymiş.

A Bao A Qu, yüzyıllar boyunca, balkona yalnızca bir kez erişmiş.

Bu söyleneceyi, C.C. Iturvuru, artık bir klasik niteliği kazanmış olan *Malaya Büyücülüğü Üstüne* adlı incelemesinin eklerinden birinde kayda geçirmiştir.

ABTU İLE ANET

Bütün Mısırlıların bildiği gibi, Abtu ile Anet, güneş tanrısının gemisinin pruvasının önünde tehlikeleri kollayarak yüzen, birbirinin eşi ve kutsal, gerçek büyüklükte iki balıktı. Rotaları sınır tanımazdı; tekne gündüzleri gökyüzünde doğudan batıya, tanyerinden alacakaranlığa yelken açar, geceleri ters yönde, yeraltına doğru yol alırdı.

ADAMOTU

Adamotu diye bildiğimiz bitki, tıptı Barometz gibi, hayvanlar âleminin sınır boylarında dolaşır; neden dersiniz, kökünden söküldüğünde çığlık atar da ondan; bu çığlık, duyanları çıldırtabilir. Shakespeare'den (*Romeo ile Juliet*, IV, iii) okuyalım:

*Ve topraktan yolunan adamotlarının attığı çığlıklar,
Her duyan ölümlünün aklını başından alan...*

Pythagoras, bu bitkinin insan biçiminde olduğunu söylemiş; Romalı tarım bilgini Lucius Columella onu yarı-insan diye tanımlamış; Albertus Magnus da, Adamotu'nun, cinsiyetler arasındaki ayrıma kadar tıpkı insan gibi olduğunu yazmıştı. Onlardan önce, Plinius da, beyaz Adamotu'nun erkek, siyah Adamotu'nun ise dişi olduğunu söylemekle kalmamış, bu otu toplamak isteyenlerin ilkin yere kılıçla üç daire çizip yüzlerini batıya çevirdiklerini, otu ondan sonra kopardıklarını, yapraklarının kokusunun insanın dilinin tutulmasına yol açabilecek kadar güçlü olduğunu da eklemiştir. Adamotu'nu koparmaya kalkışan, başına korkunç yıkım-

ların gelebileceğini göze almalıydı. Flavius Josephus, *Yahudi Savaşları Tarihi* adlı yapıtının son kitabında bu işe, eğitilmiş bir köpeğin koşulmasını salık veriyordu; gerçi ot yerinden sökülünce köpek ölecekti, ama bu bitkinin yaprakları hem uyuşturucu ve peklik giderici olarak, hem de büyü yapmak için kullanılabilirdi.

Adamotu'na yakıştırılan insan biçimi, onun darağacının dibinde yetiştiği gibisinden bir boşınana yol açmıştır. Sir Thomas Browne, 1646'da yayımlanmış olan *Pseudodoxia Epidemica* (Boşınan Salgını) adlı kitabında, asılan insanlardan damlayan bir yağdan söz eder; bir zamanların popüler romanlarının yazarı Hanns Heinz Ewers, asılan bir adamın ersuyunun bir fahişeye sırınga edilmesi ve bu döllenen ortaya güzeller güzeli bir cadının çıkması düşüncesini işleyen bir roman (*Alraune*, 1913) kaleme almıştı. "Adamotunun" Almancası *Alraune*'dir; bu sözcük daha önceleri *Alruna* idi ve "sır", "gizli şey" demek olan "rune"den geliyordu. O yüzden de (Skeat'e göre), "yazılı harfler küçük bir azınlığın bildiği bir sır olarak kabul edildiği için bir giz... bir yazı" anlamına gelmekteydi. Daha basitçesi, belki de, bir sesin görülebilir bir işaretle karşılanması düşüncesi İskandinavların kafasını karıştırıyor ve işin gizemliliği de buradan kaynaklanıyordu.

Tekvin'de (XXX: 14-17), Adamotu'nun cinsel gücü artırıcı özellikleriyle ilgili garip bir öykü anlatılır:

Ruben hasat mevsimi tarlaya gitti, orada adamotu bulup annesi Lea'ya getirdi. Rahel, Lea'ya, "Lütfen oğlunun getirdiği adamotundan bana da ver" dedi.

Lea, "Kocam aldığın yetmez mi? Bir de oğlumun adamotunu mu istiyorsun?" diye karşılık verdi. Rahel, "Öyle olsun" dedi, "oğlunun adamotuna karşılık kocam bu gece seninle yatsın."

Akşamleyin Yakup tarladan dönerken, Lea onu karşılamaya gitti. Yakup'a, "Benimle yatacaksın" dedi. "Oğlumun adamotuna karşılık bu gece benimsin." Yakup o gece onunla yattı.

Tanrı Lea'nın duasını işitti. Lea gebe kalıp Yakup'a beşinci oğlunu doğurdu.

Bir Alman Yahudisi *Talmud* yorumcusu da, on ikinci yüzyılda şöyle yazacaktı:

Topraktaki bir kökten bir çeşit kordon çıkar ve kordona sanki bir kabak ya da kavun gibi göbeğinden bağlı bir hayvan vardır ki ona *yadu'a* derler, ama *yadu'a*'nın yüzü, gövdesi, elleri, ayakları, her yeri insana benzer. Çevresinde kordonun erişebildiği ne varsa hepsini yerinden söküp yoker. Kordonun bir okla koparılması gerekir, o zaman hayvan ölür.

Hekim Dioskorides (İ.S. ikinci yüzyıl), Adamotu'nu, *Odysseia*'nın onuncu bölümünde betimlenen *kirkea* ya da Kirke'nin otuyla özdeşleştirmişti:

*Çiçeği sütbeyazdı, kökü kapkara,
ona "molü" derlerdi tanrılar arasında,
koparamazdı onu hiçbir ölümlü insan,
ama yeterdi her şeye tanrıların gücü.**

(*) *Odysseia*, Homeros, çev. Azra Erhat - A. Kadir, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

AKHERON CANAVARI

Akheron canavarını tek bir kişi, yalnızca bir kez gördü; o da, on ikinci yüzyılda İrlanda'nın Cork kasabasında. Öykünün Gaelce yazılmış aslı artık elimizde yok, ama Regensburglu (Ratisbon) bir Benedikten keşişi öyküyü Latinceye çevirmiş, masal da bu çeviriden aralarında İsveççe ve İspanyolcanın da bulunduğu pek çok dile aktarılmış. Latince çevirisinden bugüne, ana hatlarıyla birbirine uygun gelen elli kadar el yazması kalmış. Adı *Visio Tundali* (Tundal'ın Düşü) olan bu öykü, Dante'nin şiirinin kaynaklarından biri olarak kabul edilmiştir.

İlkin, "Akheron" sözcüğüne bakalım. Akheron, *Odysseia*'nın onuncu bölümünde, yaşanan dünyanın batı sınırlarında bir yerlerde akan cehennem ırmaklarından biridir. Adına, *Aeneis*'te, Lucanus'un *Pharsalia*'sında ve Ovidius'un *Başkalaşım*lar'ında yeniden rastlanır. Dante onu bir dizisine işler: *Su la trista riviera d'Acheronte* ("Akheron'un kederli sahillerinde").

Akheron, bir söylencede, ilençlenmiş bir Titan'dır; daha eski bir söylencede ise, çok uzaklardaki takımyıldızla-

rın altında, Güney Kutbu'na yakın bir yere konuşlandırılmıştır. Etrüsklerin, geleceği görmeyi öğreten “yazgı kitapları” ile bedeninin ölümünden sonra ruhunun izlediği yolları öğreten “Akheron kitapları” bulunuyordu. Akheron, zamanla, cehennem anlamını aldı.

Tundal, kibar ve yürekli, ama bazı tuhaf huyları olan, İrlandalı bir soyluydu. Günlerden bir gün, bir kadın arkadaşısının evindeyken fenalaşmıştı; üç gün üç gece ölüden farksız öylece yattı, bir tek yüreğinin orada bir ılıklik seziliyordu. Kendine gelir gelmez, koruyucu meleğinin ona öbür dünyanın diyarlarını gösterdiğini anlattı. Orada gördüğü acayiplikler arasında burada bizi ilgilendiren, Akheron canavarıdır.

Akheron, bütün dağlardan daha büyüktür. Gözlerinden yalınlar saçılır; ağzı o kadar kocamandır ki, dokuz bin kişi sığar. Heykel ya da sütunlar gibi, biri ayaklarının, biri başının üstünde duran iki ilençli insan, bu canavarın çenelelerini açık tutar. Üç gırtlığının üçünden de sönmek bilmeyen alevler püskürtür. Canavarın karnından, mideye indirildiği sayısız kayıp ruhun ardı arası kesilmeyen iniltileri yükselir. Şeytanlar, Tundal'a, canavarın adının Akheron olduğunu söylerler. Koruyucu meleği tarafından terk edilen Tundal, canavarın ağzından içeriye çekilir ve kendini gözyaşlarının, karanlığın, gacırdayıp duran dişlerin, ateşlerin, dayanılmaz bir sıcaklığın ve dondurucu bir soğğun, köpekler, ayılar, aslanlar ve yılanların ortasında bulur. Bu söylencede, cehennem, bağrında bir sürü hayvanın bulunduğu bir hayvandır.

Emanuel Swedenborg, 1758'de şöyle yazıyordu: “Cehennem'in neye benzediğini görme yetisinden yoksunum; ama Cennet nasıl insan biçimindeyse, Cehennem'in de öyle şeytan biçiminde olduğu anlatıldı bana.”

ALTI BACAKLI ANTILOPLAR

Edda'larda, Odin'in (karada ve havada gidebilen ve yeraltı dünyasına dalabilen) kır atı Sleipnir'in sekiz bacaklı olduğu (ya da sekiz bacak bağışlandığı) anlatılır; bir Sibiryaya söylen-cesinde ise, ilk Antilopların altı bacaklı olduğu söylenir. Altı bacaklı oldukları için Antilopları ele geçirmek çok zor, dahası olanaksızmış; o yüzden, av tanrısı Tunk-poj, bir köpeğin havlamasıyla ayırdına vardığı, durmadan gıcırdayan bir kutsal ağaçtan bir çift özel paten yapmış. Patenler de gıcırdayormuş gıcırdamasına, ama ok gibi de uçuyorlarmış; Tunk-poj, patenleri yavaşlatmak için, onlara bir başka tılsımlı ağacın dallarından yonttuğu takozlar takmış. Sonra da tekmil gökyüzünde ardına düşmüş Antilop'un. En sonunda, Antilop dermandan kesilip yere yığılmış, Tunk-poj da o saat iki arka ayağını kesivermiş.

“İnsanlar,” demiş, “günden güne zayıf ve güçsüz düşüyor. Altı Bacaklı Antilopları ben bile bin güçlkle yakalayabiliyorsam, onlar nasıl avlayacaklar?”

O zaman bu zaman, Antiloplar dört bacaklıdır.

AMPHISBAENA

Pharsalia'da (IX, 701-28), Cato'nun askerlerinin, kavuru-cu Afrika çöllerinde yürürken karşılarında çıkan gerçek ya da düşsel sürüngenler bir bir sıralanır. Aralarında, “kuyruğuy-la kendine yol açabilen” (ya da bir on yedinci yüzyıl İspan-yol şairinin dediği gibi, “sopa gibi dimdik ilerleyen”) Pareas, ağaçlardan mızrak gibi fırlayıveren Jaculus'lar ve “iki başı üstünde de yürüyebilen tehlikeli Amphisbaena” da vardır. Plinius da (VIII, 23), Amphisbaena'yı nerdeyse aynı sözler-le tanımlar ve “sanki yalnızca bir ağzından saçtığı ağusu ye-terince can yakmazmış gibi” diye ekler. Brunetto Latini'nin *Tesoro*'su –Latini'nin, Cehennem'in yedinci dairesinde eski tilmizine salık verdiği ansiklopedi– ise bu konuda daha kap-samlı ve açık seçiktir: “Amphisbaena, biri olması gereken yerde, öbürü kuyruğunda, iki başı bulunan bir yılandır; iki başıyla da ısırabilir, ardından sapan taşı yetişmez ve gözleri mum yalımı gibi parıldar.”

Sir Thomas Browne, *Kaba Yanlıklar* (1646) adlı kitabın-da, yeryüzünde başı, sonu, önü, arkası, sağı, solu olmayan bir canlı türünün bulunmadığını yazmış ve, “Duyu organla-

rı iki uçta da bulunuyorsa, o zaman iki ucu da n demek-
tir ki, bu olanaksızdır... Dolayısıyla da, her iki ucuna birer
bař kondurmak, uyduruk bir aldatmacadan başka bir şey
değildir” diyerek Amphisbaena’nın varlığını reddetmiştir.
Amphisbaena, Grekçede, “her iki yana da giden” anlamına
gelir. Antiller’de ve Amerika’nın kimi yörelerinde, genellikle
doble andadora (her iki yöne giden), “iki başlı yılan” ve “ka-
rıncaların anası” diye bilinen bir srngene bu ad verilmiş-
tir. Karıncalarla beslendięi söylenir. Yine söylendięine g-
re, ortasından kesilip ikiye ayrılırsa parçaları yeniden birle-
řiyormuř.

Plinius, Amphisbaena’nın sağaltıcı özelliklerini ve ve
bitirememiřti.

ANNAM KAPLANLARI

Annam halkına göre, kaplanlar ya da kaplanlarda cisme bürünen ruhlar evrenin dört bir yanını yönetir. Kızıl Kaplan, (haritaların tepesine kondurulan) Güney'de hüküm sürer; yazların ve ateşlerin kaplanıdır. Kara Kaplan, Kuzey'de hüküm sürer; kışların ve suların kaplanıdır. Mavi Kaplan, Doğu'da hüküm sürer; ilkyazların ve bitkilerin kaplanıdır. Ak Kaplan, Batı'da hüküm sürer; güzlerin ve madenlerin kaplanıdır.

Bu dört Ana Kaplan'ın üzerinde, beşinci bir kaplan daha vardır; Sarı Kaplan, tıpkı Çin'in ortasında duran İmparator ve Dünya'nın ortasında duran Çin gibi, dört kaplanın ortasında durur ve onları yönetir. (Ondandır ki, ona Orta Krallık derler; ondandır ki, İsa Mesih Cemiyeti'nden Peder Ricci'nin on altıncı yüzyıl sonlarında Çinlileri aydınlatmak için çizdiği haritanın ortasında yer alır.)

Laozi, bu Beş Kaplan'a iblislerle savaşma görevini vermişti. Fransızcaya Louis Cho Chod'nun çevirdiği bir Annam duasında, yardım elini uzatmaları için Beş Göksel Kaplan'a yakarılır. Bu boşınan Çin kökenlidir; Çin dili bilginleri, ba-

tı yıldızlarının bulunduğu uzak yörelere hükmeden bir Ak Kaplan'dan söz ederler. Çinliler, Güney'e bir Kızıl Kuş; Doğu'ya bir Mavi Ejder; Kuzey'e de bir Kara Kaplumbađa kondururlar. Görüldüđü gibi, Anamlılar renkleri olduğu gibi korurken, hayvanları teke indirmişlerdir.

Orta Hindistan'da yaşıyan Bhiller, Kaplanlar için cehennemler bulunduğuna inanırlar; Malaylar, cangılın ortasında, Kaplanların kurup yaşıadđı, kirişleri insan kemiklerinden, duvarları insan derisinden, çatı saçakları insan saından bir kentten söz ederler.